

Л.М. Янчева, канд. екон. наук, проф. (*ХДУХТ, Харків*)

Н.С. Акімова, канд. екон. наук, проф. (*ХДУХТ, Харків*)

АНАЛІТИЧНІ ПІДХОДИ ДО КАПІТАЛІЗАЦІЇ РОЗРАХУНКІВ

В процесі виробничої або торгової діяльності у підприємства виникають різні широкі розрахункові взаємини як з постачальниками, так і з покупцями і формується дебіторська або кредиторська заборгованість.

В результаті виникнення дебіторської заборгованості виникає капіталізація доходів, якщо ж утвориться кредиторська заборгованість, то в цьому випадку можна говорити про капіталізацію витрат. Перед підприємством виникає питання про необхідність відображення даних бухгалтерських операцій у бухгалтерському балансі підприємства.

При здійсненні капіталізації необхідно враховувати фактор непостійності і невизначеності зобов'язань у часі. Рівень невизначеності збільшується пропорційно незалежності контрагента і залежить від прийнятої методології, національних традицій ведення бухгалтерського обліку і прийнятого документообігу на підприємстві. Невизначеність часу виникнення зобов'язання обумовлюється процедурою складання угоди. Усе це приводить до того, що процедура капіталізації в кожному випадку буде відбуватися по-різному.

Так, момент реалізації і капіталізація дебіторської заборгованості для цілей бухгалтерського обліку буде відображатися в залежності від моменту переходу права власності; внески до статутного капіталу - у момент реєстрації нового товариства і т.п.

Крім фактора тимчасової невизначеності необхідно враховувати, що в обліку розрахунки відображаються не в момент підписання договору, коли починається дія зобов'язань, а тільки після здійснення постачання і при наявності первинних супровідних документів що підтверджують факт постачання, тобто бухгалтер самостійно визначає, коли в бухгалтерському обліку необхідно відобразити факт здійснення операції.

З погляду відображення розрахунків у бухгалтерському балансі можна виділити дві групи розрахунків:

- розрахунки що капіталізуються, тобто відображені в бухгалтерському балансі;
- розрахунки що не капіталізуються, тобто, що не враховуються при формуванні балансу.

У сучасному бухгалтерському обліку капіталізується як дебіторська, так і кредиторська заборгованість. Капіталізація розрахунків буде залежати від бухгалтерських рахунків які

використовуються підприємством. Зараз до категорії розрахунків що капіталізуються відносяться:

- дебіторська заборгованість, що капіталізується у вигляді прибутку від продажу в активі балансу відображається як заборгованість покупців підприємству;

- короткострокові і довгострокові фінансові вкладення;

- кредиторська заборгованість капіталізується у вигляді витрат в момент виникнення зобов'язань у зв'язку з майбутнім відтоком активів.

Так, у вигляді кредиторської заборгованості капіталізується заборгованість поставальників за поставлені матеріальні цінності, товари, основні засоби й інші активи. При цьому заборгованість перед поставальниками може носити як довгостроковий, так і короткостроковий характер. Дані операції приводять до зменшення показника фінансового левириджа, збільшуючи кредиторську заборгованість. Крім того, зобов'язання підприємства можуть капіталізуватися шляхом залучення банківського кредиту. За рахунок зменшення обсягу короткострокової заборгованості може здійснюватися капіталізація довгострокової заборгованості по кредитах і позиках за рахунок пролонгування більш ніж на рік терміну погашення кредиту. До збільшення капіталізації заборгованості по кредитах і позиках приводить у тому числі і нарахування відсотків по довгострокових кредитах. До капіталізації кредиторської заборгованості приводить утворення заборгованості перед персоналом підприємства по оплаті праці, а також утворення заборгованості по розрахунках з бюджетом і позабюджетними фондами по обов'язкових платежах.

Розглядаючи процедуру капіталізації розрахунків необхідно враховувати, що не всі розрахункові операції підлягають капіталізації, а, отже, і відображенню в бухгалтерському балансі. Так, на сучасному рівні бухгалтерського обліку в бухгалтерському балансі не відображаються розрахунки пов'язані з:

- умовними активами. Так відповідно до принципу обачності інформація про умовний актив буде відображатися в пояснювальній записці у випадку, якщо існує висока чи дуже висока імовірність того, що організація їх одержить. При цьому в бухгалтерському балансі за звітний період умовні активи не відображаються, а в синтетичному й аналітичному обліку звітного періоду не проводяться які-небудь облікові записи;

- можливими зобов'язаннями, існування яких на звітну дату може бути підтверджено лише в майбутньому. До даної категорії зобов'язань можуть бути віднесені такі зобов'язання як: зобов'язання по погашенню опціонів, майбутні зобов'язання, пов'язані зокрема з компенсацією наслідків забруднення навколишнього середовища та ін.

Дані категорії умовних факторів господарської діяльності можуть бути розшифровані тільки в пояснювальній записці.